

IQTISODIY TA'LIMDA TA'LIMNI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLARNING ILMIIY-NAZARIY ASOSLARI

Hasanova Zarina Maxamadaliyeva

Katta o'qituvchi, Toshkent davlat Iqtisodiyot universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'limni boshqarishning hozirgi holatini tahlil qilish, raqamli marketing texnologiyalari kabi innovatsion strategiyalardan foydalanishni o'rganish va iqtisodiyot va biznes ta'limining samaradorligi va samaradorligini oshirish uchun dalillarga asoslangan tavsiyalarni taklif qilishga qaratilgan. Ushbu maqsadlarga erishish uchun sifat va miqdoriy tadqiqot usullarining kombinatsiyasi qo'llaniladi. Tegishli nazariy va empirik adabiyotlarni tahlil qilish raqamli marketing texnologiyalarining oliy ta'lim boshqaruviga ta'sirini tushunish uchun asos bo'lib xizmat qiladi, ekonometrik tahlil esa ushbu strategiyalarning iqtisodiy oqibatlarini haqida tushuncha beradi.

Kalit so'zlar: *iqtisodiy ta'lim, ta'limni boshqarish, innovatsion yondashuvlar, ilmiy-nazariy asoslar, iqtisodiy oqibatlar.*

Kirish qismi: Oliy ta'limni boshqarishda innovatsion strategiyalarning ahamiyatini tushunish uchun, avvalo, sohada sodir bo'lgan o'zgarishlar va o'zgarishlarga chuqurroq kirib borish zarur. Hukumatning ta'lim infratuzilmasini yaxshilash va ta'limning qulayligini oshirish bo'yicha so'nggi sa'y-harakatlari o'zgarishlar uchun zamin yaratdi. Biroq qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekistondagi oliy ta'limning hozirgi holati va innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali foydalanish mumkin bo'lgan potentsial imtiyozlar o'rtasida hali ham tafovut mavjud. Bu mavjud tizimni har tomonlama tekshirish va ijobiy o'zgarishlarga olib kelishi mumkin bo'lgan strategiyalarni o'rganishni talab qiladi.

Raqamli marketing texnologiyalari kabi innovatsion strategiyalarning integratsiyasi oliy ta'limni boshqarishda ko'plab afzalliklarni taqdim etishi mumkin. Raqamli marketing kuchidan foydalangan holda, institutlar talabalarni jalb qilish, o'quv dasturlarini yaxshilash va sanoat bilan hamkorlikni rivojlantirishda o'z samaradorligi va samaradorligini oshirishi mumkin. Biroq, ushbu strategiyalarni amalga oshirish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va cheklovlarni diqqat bilan baholash juda muhimdir. Ushbu maqolada iqtisod va biznes ta'limi sektoriga alohida e'tibor qaratgan holda, oliy ta'lim boshqaruvida raqamli marketing texnologiyalarini integratsiyalashuvi bilan bog'liq potentsial foyda va muammolarni tanqidiy ko'rib chiqadi.

O'zbekistonda oliy ta'limni boshqarishning hozirgi holati va innovatsion yondashuvlardan foydalanish orqali takomillashtirish bo'yicha potentsial

strategiyalarni har tomonlama tushunishga yordam beradi. Ushbu tadqiqotning amaliy natijalari siyosatchilar, ta'lim ma'murlari, professor-o'qituvchilar va oliy ta'lim bilan shug'ullanadigan boshqa manfaatdor tomonlarga taalluqlidir. Tavsiya etilgan strategiyalar iqtisodiyot va biznes ta'lim sifatini oshirish va sohada innovatsiyalarni rag'batlantirish bo'yicha yo'l xaritasi bo'lib xizmat qiladi.

Asosiy qism: So'nggi yillarda oliy ta'limni boshqarish sohasida ta'limni samarali boshqarish va sifatini oshirish bo'yicha innovatsion strategiyalarga sezilarli siljish kuzatildi. Maqola oliy iqtisodiy ta'limni boshqarishning innovatsion strategiyalarini ishlab chiqishga qaratilgan bo'lib, oliy ta'limni boshqarishning innovatsion strategiyalarini ishlab chiqishning dolzarbligi va ahamiyatini o'rganishga qaratilgan. Bu vazifalar murakkabliklarni bartaraf etish va ta'lim muassasalari faoliyatini doimiy ravishda takomillashtirishni ta'minlash bo'yicha innovatsion strategiyalarni aniqlash va amalga oshirishni talab qiladi.

Oliy ta'limni boshqarishning hozirgi holatini har tomonlama tahlil qilish orqali ta'lim muassasalari oldida turgan turli muammolar belgilab berilgan. Bu qiyinchiliklarga innovatsion strategiyalar haqida cheklangan xabardorlik va tushunish, yetarli infratuzilma va amalga oshirilayotgan strategiyalarning ta'siri va samaradorligini samarali o'lchash zarurati kiradi.

Innovatsion strategiyalarni ishlab chiqishning ahamiyatini anglagan holda, dissertatsiya ularni oliy ta'lim boshqaruviga integratsiyalashuvining muhimligini ta'kidlaydi. Unda ta'kidlanganidek, innovatsion strategiyalar nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki ta'lim muassasalarining global maydonda o'sishi va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Innovatsion yondashuvlarni o'rganish va qabul qilish orqali ta'lim muassasalari o'quvchilarning o'zgaruvchan ehtiyojlarini yaxshiroq qondirishi, ularni dinamik ishchi kuchiga tayyorlashi va milliy taraqqiyotga hissa qo'shishi mumkin.

Yuqorida qayd etilgan muammolarni hal qilish uchun ilmiy tadqiqot bir qator yechim va tavsiyalarni taklif etadi. Bularga innovatsion strategiyalarni qabul qilishni qo'llab-quvvatlovchi siyosat va me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqish va amalga oshirish, ta'lim rahbarlari va ma'muriyatlari tomonidan zarur bilim va ko'nikmalarni egallash, innovatsion strategiyalar samaradorligini baholash uchun sifat va miqdoriy tadqiqot usullaridan foydalanish kiradi.

Adabiyot sharhlari va empirik tadqiqotlarni o'z ichiga olgan keng qamrovli tadqiqotlar o'tkazish orqali dissertatsiya oliy ta'limni boshqarishning hozirgi holati va innovatsion strategiyalarning ta'sirini har tomonlama tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari ushbu sohadagi mavjud bilimlar to'plamiga hissa qo'shadi va ta'lim muassasalari, siyosatchilar va ma'murlar uchun qimmatli tushunchalarni taqdim etadi, bu ularga asoslangan qarorlar qabul qilish va innovatsion strategiyalarni samarali amalga oshirish imkonini beradi.

Oliy ta’limni boshqarishda innovatsion strategiyalar zarurligini e’tirof etgan holda, ularni amalga oshirish bilan bog’liq cheklovlar va muammolar ham ko’rib chiqiladi. Ularning potentsial afzalliklarini to’liq ro’yobga chiqarish va ta’lim muassasalariga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini ta’minlash uchun bu cheklovlarni, shu jumladan innovatsion strategiyalarni cheklangan tushunish va xabardor qilishni bartaraf etish muhimligini tan oladi. Oliy ta’lim muassasalarini boshqarishda innovatsion strategiyalarni qabul qilish katta ahamiyatga ega va ko’plab imtiyozlarni beradi. Bu muassasalarga talabalar va mehnat bozorining o’zgaruvchan talablariga moslashish imkonini beradi, o’quvchilarda ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi, raqamli savodxonlik va texnologik kompetentsiyani rivojlantiradi, O’zbekiston ta’lim tizimining obro’si va xalqaro raqobatbardoshligini mustahkamlaydi. Iqtisodiy oliy ta’lim muassasalarini samarali boshqarish innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish va amalga oshirishni taqozo etadi. Quyida O’zbekiston kondissertatsiyasiga e’tibor qaratgan holda iqtisod bo’yicha oliy ta’limni boshqarishda qo’llaniladigan turli xil innovatsion strategiyalar haqida asosiy ma’lumotlar keltirilgan.

Iqtisodiy oliy ta’limning o’zgaruvchan manzarasi: So’nggi yillarda iqtisodiyot sohasi texnologiya taraqqiyoti, globallashtirish va rivojlanayotgan sanoat talablari tufayli sezilarli o’zgarishlarni boshdan kechirdi. Natijada, iqtisodiy oliy ta’lim muassasalari rahbariyati talabalarni dinamik mehnat bozoriga tayyorlashda o’ziga xos muammolarga duch kelmoqda. Tarmoqlarning rivojlanayotgan ehtiyojlarini qondirish bilan birga ta’limning dolzarbligi va sifatini ta’minlaydigan innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish hal qiluvchi ahamiyatga ega bo’ldi.

Iqtisodiy oliy ta’limni boshqarishda innovatsion strategiyalar: Iqtisodiy oliy ta’lim muassasalari oldida turgan muammolarni hal qilish uchun turli innovatsion strategiyalar paydo bo’ldi. Ushbu strategiyalar o’quv dasturlarini loyihalash, o’qitish metodologiyasi, talabalarni jalb qilish, sanoat hamkorligi va institutsional hamkorlikni o’z ichiga olgan keng doiradagi sohalarni o’z ichiga oladi. Ushbu strategiyalarni qabul qilish orqali institutlar o’quv tajribasini oshirishi, talabalarga amaliy ta’sir ko’rsatishi va innovatsiyalar va tadbirkorlik uchun qulay muhitni yaratishi mumkin.

O’quv dasturlarini loyihalash va moslashtirish: Innovatsion o’quv dasturlari dizayni iqtisod talabalarini kelajakka tayyorlashda muhim rol o’ynaydi. Bunga fanlararo fanlarni integratsiyalash, amaliy amaliy tadqiqotlarni kiritish va tajribaviy o’rganish imkoniyatlarini ta’kidlash kiradi. O’quv dasturini sanoat talablari va rivojlanayotgan tendentsiyalarga moslashtirish orqali institutlar talabalarni o’z martabalarida ustunlik qilishlari uchun zarur ko’nikma va bilimlar bilan jihozlashlari mumkin.

Interfaol ta’lim va ta’lim usullari: An’anaviy o’qitish metodikasi o’quvchilarning faol ishtirokini ta’minlovchi interfaol yondashuvlar bilan to’ldirilmoqda. Ushbu yondashuvlar o’zgaruvchan sinflar, muammoli ta’lim,

hamkorlikdagi loyihalar va simulyatsiyalarni o'z ichiga oladi. Iqtisodiy oliy ta'lim muassasalari ushbu innovatsion o'qitish usullarini qo'llash orqali talabalar o'rtasida tanqidiy fikrlash, jamoada ishlash va amaliy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini oshirishi mumkin.

Institutsional hamkorlik va bilim almashinuvi: Boshqa ta'lim muassasalari, tadqiqot tashkilotlari va xalqaro universitetlar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish bilim almashinuvi va hamkorlikdagi tadqiqotlar uchun yo'l ochadi. Bu hamkorlik ilg'or tajriba almashish, qo'shma tadqiqot loyihalari, professor-o'qituvchilar almashinuvi dasturlari va turli manbalardan foydalanish imkonini beradi. Bunday hamkorlik iqtisodiy oliy ta'limni boshqarishda innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga yordam beradi.

Umuman olganda, iqtisodiy oliy ta'lim muassasalarini boshqarishda turli xil innovatsion strategiyalar qo'llaniladi. O'quv dasturlarini ishlab chiqish, o'qitishning interfaol metodologiyalari, sanoat hamkorligi va institutsional hamkorlikning ahamiyatini ta'kidlash muhimdir. Oliy iqtisodiy ta'limni boshqarish hozirgi jadal rivojlanayotgan dunyoda ko'plab muammolarga duch kelmoqda. Ushbu qiyinchiliklarni engish va taqdim etilgan imkoniyatlardan foydalanish uchun innovatsion strategiyalar juda muhimdir. Ushbu tadqiqotda oliy iqtisodiy ta'lim boshqaruvi uchun innovatsion strategiyalarni o'rganish va taklif qilish, ular keltiradigan afzallik va imtiyozlarga e'tibor qaratishdan iborat.

Oliy iqtisodiy ta'limni boshqarishda innovatsion strategiyalarni joriy etishning asosiy afzalliklaridan biri bu samaradorlikni oshirishdir. Ilg'or texnologiyalarni integratsiyalash va jarayonlarni tartibga solish orqali ta'lim muassasalari resurslarni taqsimlashni optimallashtirishi va samaradorlikni oshirishi mumkin. Vazifalarni yanada samarali bajarish, professor-o'qituvchilar va xodimlarga o'z vaqtlari va kuchlarini samaraliroq taqsimlash imkonini beradi.

Bundan tashqari, innovatsion strategiyalar talabalarning yaxshi natijalariga hissa qo'shadi. Interfaol ta'lim platformalari, virtual sinf xonalari va shaxsiylashtirilgan ta'lim tajribalarini o'z ichiga olgan holda, talabalar o'zlarining ta'lim sayohatlarida faol ishtirok etishga da'vat etiladi. Bunday faol ishtirok etish iqtisodiy tushunchalarni chuqurroq tushunish, tanqidiy fikrlash va amaliy qo'llashga yordam beradi. Oxir oqibat, talabalar kelajakdagi martaba uchun zarur ko'nikmalar bilan ta'minlovchi rivojlangan ta'lim tajribasidan foydalanadilar.

Maqsadlarga erishish uchun tadqiqot quyidagi tadbirlarni o'z ichiga oladi:

1. Oliy ta'lim muassasalarida iqtisodiy ta'limning joriy holatini har tomonlama tahlil qilish, jumladan, o'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqish, o'qitish metodikasini baholash, professor-o'qituvchilarning kompetensiyalarini baholash.

2. Iqtisodiy ta'limni boshqarishda muammolar va takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash, masalan, eskirgan o'quv dasturlari, cheklangan amaliy ta'sir va professor-o'qituvchilarni rivojlantirish dasturlari.

3. Iqtisodiy ta'limni samarali boshqarish va ularni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish uchun boshqa mamlakatlar yoki mintaqalarda qo'llaniladigan innovatsion strategiyalarni o'rganish.

4. Iqtisodiyot o'quv dasturiga texnologiya, sanoat hamkorliklari va tajribaviy o'rganish imkoniyatlarini kiritishning potentsial foydalari va ta'sirini o'rganish.

5. Mahalliy ijtimoiy-iqtisodiy sharoit va ta'lim ekotizimini hisobga olgan holda iqtisodiy ta'limda innovatsion boshqaruv amaliyotini joriy etish bo'yicha aniq strategiya va yo'riqnomalarni ishlab chiqish.

6. Iqtisodiy ta'limni boshqarishni takomillashtirish, innovatsiyalarni rag'batlantirish va sohada bitiruvchilar sifatini oshirish bo'yicha siyosatchilar, oliy ta'lim muassasalari va manfaatdor tomonlarga tavsiyalar berish.

Belgilangan maqsadga erishish uchun sifat va miqdoriy tadqiqot usullarining kombinatsiyasi qo'llaniladi. Sifatli yondashuv oliy ta'limni boshqarishdagi mavjud muammolar va imkoniyatlar haqida tushunchaga ega bo'lish uchun ta'lim ma'murlari, professor-o'qituvchilari va talabalari bilan chuqur suhbatlar va fokus-guruh muhokamalarini o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, turli strategiyalarning talabalar natijalari va institut faoliyatiga ta'sirini baholash uchun so'rovlar va statistik ma'lumotlardan foydalangan holda miqdoriy tahlil o'tkaziladi.

Tadqiqot butun dunyo bo'ylab oliy ta'limni boshqarishdagi innovatsion strategiyalarning muvaffaqiyatli namunalarini har tomonlama tahlil qiladi. Ushbu misollar natijalarga asoslangan ta'lim, talabalarga yo'naltirilgan ta'lim, texnologiya integratsiyasi va sanoat hamkorliklari kabi yangi yondashuvlarni amalga oshirishni namoyish etadi. Topilmalar ushbu holatlardan olingan eng yaxshi tajriba va saboqlarni aniqlab beradi, maqsadli mintaqamiz kontekstida innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish va amalga oshirish uchun qimmatli tushunchalarni beradi.

Tadqiqot davomida oliy ta'limni boshqarishda innovatsion strategiyalarni amalga oshirishning yutuqlari va potentsial ta'siri yoritilgan. Bu strategiyalar talabalarning qoniqishini oshirish, ta'lim natijalarini yaxshilash va O'zbekiston oliy ta'lim tizimining raqobatbardoshligini oshirish salohiyatiga ega. Tegishli manfaatdor tomonlar, jumladan, Ta'lim vazirligi tomonidan ma'qullash va e'tirof etish tadqiqotda taqdim etilgan tadqiqotning muhimligi va dolzarbligini ta'kidlaydi.

Xulosa qilib aytganda, “ Oliy iqtisodiy ta'limni boshqarish innovatsion strategiyalarini ishlab chiqarish chiqish ” O'zbekistonda oliy ta'limning hozirgi holatini har tomonlama tahlil qilib, oliy ta'limni boshqarishda innovatsion strategiyalarni amalga oshirish bo'yicha dalillarga asoslangan tavsiyalar va amaliy qo'llanmalarni taqdim etadi. O'zbekistondagi oliy ta'lim muassasalarini

boshqarishning innovatsion strategiyalarini ishlab chiqishga qaratilgan bo‘lib, bunda alohida e‘tibor iqtisodiyot va biznes ta‘limiga qaratilgan. Raqamli marketing texnologiyalari va boshqa innovatsion yondashuvlar integratsiyasini o‘rganish orqali ushbu tadqiqot iqtisodiy o‘shish va innovatsiyalar maqsadlariga mos keladigan yanada samarali va samarali oliy ta‘lim tizimini rivojlantirishga hissa qo‘shishga intiladi.

Adabiyotlar ro‘yhati:

1. Тошмуродова, Мухаббат Назаралиевна (2022). МИЛЛИЙ МАЪНАВИЙ ТАРАҚҚИЁТНИ ТАЪМИНЛАШДА ИМИТАЦИЯ ВА МОДЕЛ АСОСИДА МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИНГ АҚЛИЙ ҚОБИЛИЯТИ ШАКЛЛАНТИРИШ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (Special Issue 23), 810-819. doi: 10.24412/2181-1784-2022-23-810-819
2. Toshmurodova, Mukhabbat Nazaraliyevna, & Djuraeva, Dilnoza Olimjon Kizi (2022). THE IMPORTANCE OF VOCABULARY IN LANGUAGE LEARNING. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (Special Issue 4-2), 431-437.
3. Khudoyarova, Ziyoda Maratovna, & Kurbanova, Nigora Nematovna (2021). ADVANCED PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AND THEIR APPLICATION. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1 (11), 646-653.
4. Khudoyarova, Z. M. (2022). Students’ Development Competencies in Improving Foreign Languages in Higher Education Institutions. *Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences*, 1(4), 36–39. Retrieved from <https://www.innosci.org/IJNRAS/article/view/296>
5. Gavxar Umarovna Radjabova OLIY TA’LIM MUASSASALARINING TA’LIM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH // *Oriental Art and Culture*. 2023. №3.
6. Zagvyazinskiy V.I. O‘rganish nazariyasi: zamonaviy talqin. - M.: Akademiya, 2001. - 192 b.
7. Asosiyni o‘zlashtirishning rivojlanishi va natijalariga qo‘yiladigan talablarni shakllantirish bo‘yicha ko‘rsatmalar [ta‘lim dasturlari](#) Oliy kasbiy ta‘limning federal davlat ta‘lim standarti asosida amalga oshiriladi. - Belgorod: IPK NRU "BelSU", 2010. - 83 p.